

VERTROUWELIJK

HET CONFLICT IN DE LEIDING VAN DE CPN.

S a m e n v a t t i n g.

Royement oppositiegroep.

In het conflict in de leiding van de CPN trad een nieuwe fase in door het zich openlijk tegen Paul de GROOT en vóór REUTER-BRANDSEN uitspreken van Gerben WAGENAAR en Henk GORTZAK, respectievelijk op 20 en 21 maart jl.

In zijn zitting van 2 en 3 april d.a.v. besloot het partijbestuur over te gaan tot royement als partijlid van WAGENAAR, GORTZAK, REUTER en BRANDSEN. Mevrouw LIPS-ODINOT werd uit het partijbestuur gestoten. Van haar en van de geroyeerden werd verlangd, dat zij hun zetels in de vertegenwoordigende lichamen ter beschikking zullen stellen. Geen van hen heeft aan dit verlangen voldaan.

De opposanten, die in de laatste oorlogsjaren deel uitmaakten van de illegale partijleiding worden ervan beschuldigd tijdens die periode de belangen van de partij ondergeschikt te hebben gemaakt aan de Londense regering Gerbrandy. Een onderzoek naar de gedragingen van het illegale partijbestuur gedurende de laatste jaren van de oorlog werd door het partijbestuur aangekondigd.

Waar aan de opposanten, ondanks hun verzoek daartoe, niet de mogelijkheid werd geboden hun standpunt in de partij-uitgaven te verdedigen, stelden zij op 5 april een verklaring aan de niet communistische pers ter beschikking. Daarin gaven zij o.a. te kennen een onderzoek als vorenvermeld toe te juichen, mits het zich uitstrekt over alle werkzaamheden vóór, tijdens en na de oorlog en het wordt gehouden ten aanzien van alle thans nog zittende leden van het partijbestuur.

april 1958.

VERTROUWELIJK

HET CONFLICT IN DE LEIDING VAN DE CPN.

Gerben WAGENAAR en Henk GORTZAK kiezen openlijk de zijde van REUTER en BRANDSEN.

Omstreeks midden maart 1958 was de situatie in het conflict in de CPN zo, dat de strijd zich hoofdzakelijk afwikkelde in en via de EVC, dat wil zeggen tussen Paul de GROOT c.s. enerzijds en de EVC-groep REUTER-BRANDSEN anderzijds. Op 20 maart jl. trad evenwel - door toedoen van partijvoorzitter Gerben WAGENAAR - een geheel nieuw stadium in.

Zoals bekend, had WAGENAAR het bij het begin van de onenigheid in het partijbestuur, omstreeks mei-juni 1957, voor de oppositie tegen Paul de GROOT opgenomen. In het volgende stadium van het gevecht had hij zich meer en meer teruggetrokken en van de oppositie gedistancieerd. Groot opzien baarde dan ook zijn optreden op 20 maart jl. in een ledenvergadering van de Bond van Nederlands Overheidspersoneel (BNOP/EVC) te Amsterdam, bij welke gelegenheid hij ronduit verklaarde het niet eens te zijn met het beleid van Paul de GROOT en hij diens methoden om de EVC aan zich te onderwerpen, afkeurde.

De daarop volgende zet kwam van de zijde van Henk GORTZAK, die op 21 maart in een ledenvergadering van de Algemene Bond van Werkers in de Bouwnijverheid (ABWB/EVC) te Amsterdam, openlijk blijk gaf een zelfde standpunt in te nemen als WAGENAAR. GORTZAK verklaarde zich uit alle macht tegen de scheuringspolitiek, die in de EVC op commando van buiten af (Paul de GROOT c.s.) wordt doorgevoerd, te zullen verzetten.

Verklaring van het dagelijks bestuur.

Vooruitlopend op door het partijbestuur te treffen maatregelen deed het dagelijks bestuur van de partij, in "De Waarheid" van 21 maart een "verklaring" opnemen, waarin o.m. tot uiting werd gebracht, dat hetgeen WAGENAAR gezegd had als diens persoonlijke mening moest worden opgevat en dat hij een dergelijke mening nooit in een bijeenkomst van het dagelijks bestuur had kenbaar gemaakt.

Partijbestuurszitting van 2 en 3 april 1958:

WAGENAAR, GORTZAK, REUTER en BRANDSEN als partijlid geroyeerd;
Mevr. LIPS uit het partijbestuur gestoten.

Op 2 en 3 april jl. kwam het partijbestuur - zoals in "De Waarheid" vermeld - "ter bespreking van de politieke toestand" bijeen. Deze zitting werd ook bijgewoond door de verschillende districts-secretarissen en enkele andere vooraanstaande partijleden. Gerben WAGENAAR, Henk GORTZAK en Mevr. LIPS-ODINOT weigerden "voor de vierschaar" te verschijnen.

Paul de GROOT hield een uitvoerig requisitoir tegen de oppositie. Het partijdagblad stelde op 4 april nagenoeg een gehele pagina ter beschikking voor een uitgebreide weergave daarvan.

Met algemene stemmen werd besloten F. REUTER, B. BRANDSEN, G. WAGENAAR en H. GORTZAK als partijlid te royeren. Aangezien mevr. LIPS niet openlijk tegen de partij was opgetreden, werd zij alleen uit het partijbestuur gestoten. Van haar werd evenwel geëist onmiddellijk haar ondersteuning van de groep BRANDSEN c.s. te beëindigen. Van WAGENAAR, GORTZAK en Mevr. LIPS werd voorts verlangd, dat zij hun zetels in de vertegenwoordigende lichamen ter beschikking zouden stellen.

De beschuldigingen in de door het partijbestuur uitgegeven "Verklaring" waren van de nu wel bekende soort. Voor REUTER en BRANDSEN was, gezien hun houding in de kwestie CPN-EVC, geen plaats meer in een arbeiderspartij; WAGENAAR en GORTZAK hadden met hun jongste optreden - hun (rebellie-)toespraken waren, zoals het heette, al de volgende dag "in letterlijke tekst" in de reactionaire pers verschenen - lafhartig verraad aan de zaak van de arbeidersklasse en haar partij gepleegd.

Ook nu weer werd de hoop uitgesproken dat de zondaren, bedoeld werd op WAGENAAR en GORTZAK (voor REUTER en BRANDSEN schijnt geen hoop meer te bestaan), zich zouden bekeren, in welk geval, zo laat De GROOT in de "Verklaring" doorschemeren, hun op het eerstvolgende partijcongres genade zou kunnen worden verleend.

Aanval op de reputatie van Gerben WAGENAAR c.s.

De op een eventueel herstel van het partijlidmaatschap betrekking hebbende passage van de "Verklaring" kan moeilijk anders worden gezien als een gelegenheidsfrase, bestemd om de partijgenoten duidelijk te maken hoe soepel de houding van het partijbestuur toch wel is.

Tot nu toe moest de partijvoorzitter ontzien worden wegens het aureool van verzetsheld, dat hem in de ogen van de verzetsbeweging en een groot deel der partij-aanhangers omgeeft. De houding van WAGENAAR tijdens de bezetting is steeds, te pas en te onpas, door de partij geëtaleerd en uitgebuit. Aangenomen kan worden, dat WAGENAAR's populariteit De GROOT steeds een doorn in het oog is geweest. De GROOT kan immers voor wat zijn activiteiten in de bezettingstijd aangaat niet op zo'n gerenommeerde staat van dienst als WAGENAAR bogen. Enkele van De GROOT's critici o.w. de geroyeerde VERREYNT, hebben onlangs over de houding van De GROOT tijdens de bezetting een minder gunstig oordeel gegeven.

Vermoedelijk verwacht De GROOT, dat de oppositie eerlang zijn houding tijdens de bezetting geheel uit de doeken zal doen.

Ten einde de oppositie ook hierbij een slag voor te zijn heeft De GROOT op slinkse wijze de verdachtmaking gelanceerd, dat WAGENAAR in de laatste oorlogsjaren als "Engels agent" is opgetreden en dat hij sindsdien zijn verbindingen met de "Engelse dienst" heeft gehandhaafd.

Echter, niet Paul de GROOT zelf lanceerde deze verdachtmaking. Dit werd opgedragen aan zijn trouwe paladijn Marcus BAKKER, die zich op 23 maart in een vergadering van het Amsterdamse partijkader van deze taak kweet. Op voor geen der aanwezigen, o.w. Gerben WAGENAAR, mis te verstane wijze maakte BAKKER aldaar toespelingen op ondermijnend werk in de partij van "Engelse agenten".

De GROOT lichtte deze zaak in de zitting van het partijbestuur van 2 en 3 april nader toe. De meeste leden van de "rechtse" groep, zo zei hij, maakten deel uit van een formatie, die zich eind 1943 opwierp als de leiding van de illegale communistische partij en die bij de bevrijding opdook als "illegaal partijbestuur". De kern daarvan werd gevormd door KOEJEMANS, PUISTER, Van EXTER, DANKAART, REUTER en WAGENAAR.

In de loop van de tijd heeft zich, aldus de GROOT, in deze formatie een scheiding voltrokken (KOEJEMANS, PUISTER, Van EXTER, DANKAART e.a. werden reeds eerder door De GROOT ter zijde gesteld), maar WAGENAAR, REUTER en BRANDSEN bleven nauw met elkaar verbonden. Zich beroepend op hun werk in de illegaliteit, eisten zij een bevoorrechte en onaantastbare positie in de partijleiding op.

In plaats van hoog op te geven over hun verdiensten, was er volgens De GROOT voor deze leiders van de rechtse groep alle aanleiding tot bescheidenheid en zelfkritiek naar aanleiding van hun optreden in de laatste bezettingsjaren. De eerder genoemde kern van de illegale partijleiding, waartoe zij behoorden, had nl. in de laatste oorlogsjaren de belangen van de communistische partij en de illegale "Waarheid" ondergeschikt gemaakt aan de politiek van de Londense regering-Gerbrandy c.s. Dit is volgens De GROOT mede gebleken uit het rapport van de Parlementaire Enquête-commissie van 1955. Tot nu toe namen de politieke gebeurtenissen de partijleiding te zeer in beslag om zich in de geschiedenis van de illegale partij te verdiepen. Ondanks het verzet van de leiders van de rechtse groep daartegen is overeenkomstig een besluit van het partijbestuur een onderzoek aangevangen naar de politiek van de partij in de bezettingsjaren, vooral naar die van de illegale leiding in de laatste bezettingstijd en naar de verbindingen van enkele aanvoerders daarin met de Londense regering. De resultaten daarvan zullen in een rapport aan het komende congres worden voorgelegd.

Geheel conform de communistische methodiek poogt De GROOT op deze wijze de thans uitgestotenen in hun partijverleden te treffen.

Hij roept hierbij herinneringen op aan onderzoeken en processen gevoerd achter het IJzeren Gordijn.

De vraag rijst of De GROOT met de beperking van het onderzoek tot de periode na eind 1943 de bedoeling heeft zijn eigen werk gedurende de oorlog uiten beschouwing te laten. Gedurende de periode, waarover het onderzoek zich volgens zijn woorden zal uitstrekken, maakte hij nl. geen deel uit van de illegale partijleiding en had hij zich van elk verzetswerk gedistancieerd.

Oppositie eist openstelling van de kolommen van "De Waarheid"
en "Politiek en Cultuur".

De oppositie voelt op pijnlijke wijze het gebrek aan mogelijkheden om haar standpunt uiteen te zetten. Paul de GROOT c.s. beheersen volkomen het communistische publiciteitsapparaat. Zij kunnen in het partijdagblad "De Waarheid" en het theoretische maandblad "Politiek en Cultuur" hun standpunt in den brede uiteenzetten.

Om aan deze "eenzijdige voorlichting" een einde te maken heeft de oppositie een soort "petitionnement" op touw gezet, waarin de ondertekenaars, leden van de partij, er "bij het partijbestuur met klem op aandringen, terwille van het behoud van de partij, onmiddellijk de krant en het theoretische orgaan open te stellen voor een principiële discussie over de vraagstukken, die aan de orde zijn!" Hierdoor zou een gefundeerde discussie in de afdelingen van de partij mogelijk worden gemaakt.

Het is niet waarschijnlijk dat ook maar een der opposanten zo naïef zal zijn om iets van een dergelijk verzoek te verwachten. Eerder is de opvatting gewettigd, dat men ook op deze wijze de aandacht van de partijleden wil vestigen op de ondemocratische wijze, waarop Paul de GROOT de vrije meningsuiting in de partij onderdrukt.

De oppositie ging er op 5 april 1958 toe over een door WAGENAAR, GORTZAK, Mevr. LIPS, REUTER en BRANDSEN ondertekende "mededeling" aan de pers te verstrekken. Zij gaven daarin o.a. te kennen, dat hun kritiek in het bijzonder gericht was tegen het individueel en autoritair optreden van Paul de GROOT, die alle leninistische beginselen ter zijde stelt. Een onderzoek van de activiteiten, zoals door de CPN-leiding bij wijze van verdachtmaking is aangekondigd, werd door de ondertekenaars niet gevreesd, doch op prijs gesteld. Dit onderzoek zou zich evenwel moeten uitstrekken over alle werkzaamheden van vóór, tijdens en na de oorlog, ook van alle thans zittende leden van het partijbestuur van de CPN.

Tenslotte deelden de ondertekenaars mede de communistische partijen in het buitenland te zullen inlichten over de feiten en

de achtergronden van de huidige moeilijkheden in de CPN.

Situatie in de Tweede Kamer.

Alle betrokkenen hebben geweigerd hun zetels in de vertegenwoordigende lichamen - gemeenteraad, Provinciale Staten en Tweede Kamer - ter beschikking van de partij te stellen. Zij maken zich naar de mening van De GROOT c.s. hierdoor aan "zetel diefstal" schuldig.

De CPN-Tweede Kamerfractie is thans in twee delen uiteen gevallen. Enerzijds de zich als de echte vertegenwoordigers van de partij beschouwende Paul de GROOT, Marcus BAKKER en Cor BORST, anderzijds de opposanten Gerben WAGENAAR, Henk GORTZAK, Bertus BRANDSEN en Mevr. LIPS-ODINOT.

april 1958